

“El Xino neix i mor amb el segle XX”

La trajectòria cinematogràfica de José Luis Guerín està marcada per l'excel·lència i la coherència. El seu darrer film, 'En construcció', un retrat social del popular barri xinès de Barcelona, va ser elegit en els premis Goya com a millor documental de l'any. Tota la seua obra ha estat revisada recentment per la Filmoteca de València.

Enarborant l'honestat com a bandera, el cine de José Luis Guerín (Barcelona, 1960) s'ha passejat fa molt poc per València per mà de la Filmoteca. El cicle retrospectiu "Espacio Guerín" ha fet les delícies d'estudiosos i joves aficionats al setè art. El cicle ha servit per relacionar les seues pel·lícules amb altres títols clàssics de la història del cinema, triats pel mateix Guerín. Recentment guardonat amb el Premi Nacional de Cinematografia i el Fotogramas d'Argent a la millor pel·lícula espanyola de l'any, José Luis Guerín ha dirigit films tan personals com *Innisfree* (1990) o *Tren de sombras* (1996). El seu últim treball, *En construcció* (2001), és un documental sobre el barri xinès barceloní rodat durant més de dos anys.

—*En construcció* és un documental sobre el barri xinès en què a penes apareixen carrers, places o avingudes...

—Vaig eliminar tots aquests plans perquè volia que la imatge del barri fos la dels rostres dels seus habitants. Pensava en el Xino com el que va ser fa molts anys, un poblat del salvatge oest, ple de prostitutes i mariners. Irremediablement em venien a la memòria aquells *westerns* crepusculars on l'arribada de la civilització acaba extingint els indis natius.

—Com naix la pel·lícula?

—Mitjançant un encàrrec. Em van demanar que rodés un documental sobre algun aspecte de la meua ciutat, i això em va venir molt de gust, perquè no havia rodat mai una pel·lícula a Barcelona. El títol fa referència a la idea de pel·lícula que es va construir sobre el propi rodatge.

—Per què va elegir el format documental?

—Perquè m'interessa moltíssim el cine com a retrat social. Els directors tenim molt a veure amb el pintor de retrats clàssics. Jo, dins de la meua modèstia, també he intentat captar les expressions humanes, retratar un barri a través dels rostres de les seves gentes.

—Tenint en compte que el rodatge seria llarg, com va afrontar la pel·lícula?, va escriure algun tipus de guió sobre el qual podia treballar posteriorment?

—No. Em vaig embarcar en el projecte sense quasi cap idea preconcebuda. El motiu pel qual vaig acceptar l'encàrrec de rodar la pel·lícula va ser el de descobrir la meua pròpia pel·lícula a través de la seva realització. Jo no tenia ni idea de com era el món de la construcció, ni tan sols sóc d'aquells que veuen una obra i es queden mirant com treballen els obrers... La meua única relació amb la construcció era ben vulgar: un matí, a les tantes de la matinada, em van despertar uns obrers que treballaven a l'edifici de davant. Vaig obrir la finestra molt empipat, per esbronar-los, i em vaig trobar amb un senyor gran assegut davant de la formigonera, mirant-me amb una expressió existencialista... Em vaig sentir absolutament ridícul!

—Llavors, no es va ajudar de cap guió?

—No. Com que no sabia absolutament res de construcció, vaig tractar la pel·lícula portant-la al meu terreny: establint un paral·lelisme amb el món del cinema. En la construcció tenim el promotor, mentre que en el cine tenim el productor. Els dos especulen amb el treball dels seus subalterns, que són els arquitectes i els directors. Durant el rodatge, com que no teníem un guió al qual cenyir-

nos, anàvem seguint allò que ens oferís la realitat, hi estàvem indefensos. De fet, es van donar diversos imprevistos que van fer trontollar els fonaments de la pel·lícula. Per exemple, el descobriment de les restes humanes en l'excavació. Allò ens va fer replantejar la pel·lícula de cap a peus.

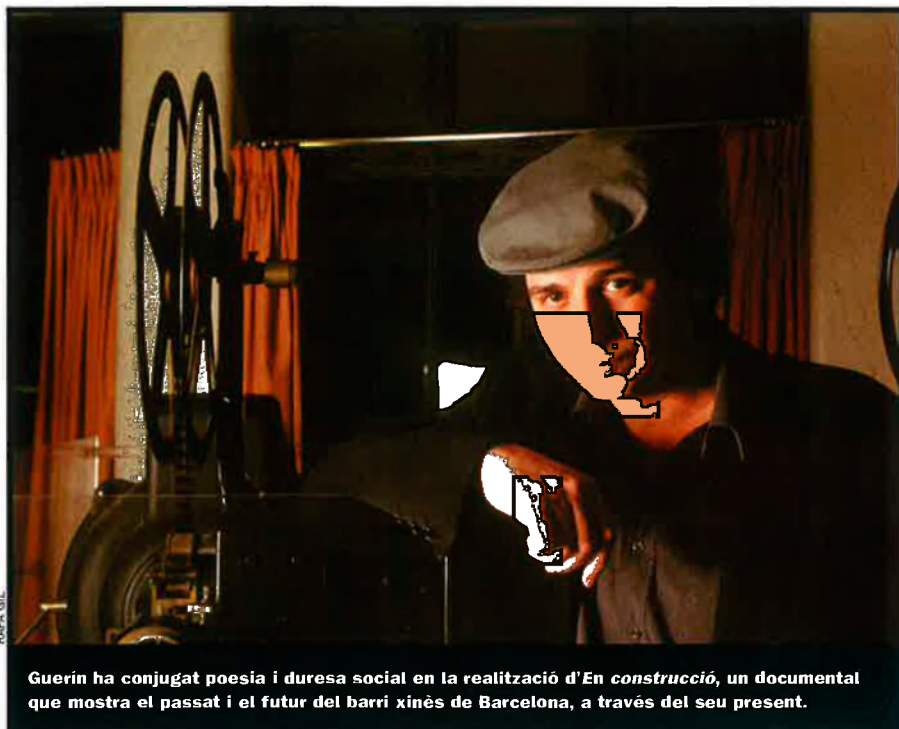
La idea inicial, que era afrontar les relacions entre les persones, va entrar en crisi. Ens vam veure en la cruïlla d'haver de triar entre acceptar aquell descobriment i que transformés completament la nostra pel·lícula, o bé descartar-lo i continuar endavant amb el que teníem rodat. Aquesta crisi ens va afectar durant unes quantes setmanes, fins que vam decidir que teníem una oportunitat única. Vam rodar la reacció dels transeünts quan es descobreix la calavera, i així vam obtenir la radiografia social de la gent d'allí en un moment tan íntim com és el de contemplar les restes humanes. Tot això es va quedar en el muntatge final en uns quaranta-cinc minuts. El moment reflecteix la irrupció violenta del barri dins de l'obra, tant a les vísceres (ja que buscant un futur, la ciutat topa amb el seu passat remot), com amb els veïns que envolten el lloc.

—Va conuiu durant més de dos anys amb els protagonistes de la pel·lícula, amb aquelles gents del Xino. Emocionalment, se'n va mantenir al marge o aquell dia a dia va acabar involucrant-lo en les seues vides?

—Hagués estat absolutament impossible tirar endavant una pel·lícula com aquesta sense una convivència, una confiança i una amistat prèvia entre ells i nosaltres. No eren actors, eren persones, gent del carrer...

—L'escena final defineix perfectament l'estat de salut actual del Xino. Amb l'arribada dels nous inquilins a la finca, el barri es transforma, esborra el seu passat i rep els seus nous veïns. Comença una nova època...

—Sí, aquests nous veïns que arriben desconeixen del tot la història i les persones del barri. Aquesta escena és impressionant; tanca una tensió terrible: s'estableix una frontera.

Guerin ha conjugat poesia i duresa social en la realització d'*En construcció*, un documental que mostra el passat i el futur del barri xinès de Barcelona, a través del seu present.

“Hagués estat absolutament impossible tirar endavant la pel·lícula sense una convivència i una confiança entre ells i nosaltres”

La noia burgesa nouvinguda saluda des de la finestra un avi que té al pis de davant i que ha viscut tota la seua vida al Xino... I ni tan sols es veuen. No hi ha comunicació entre passat i present, per tant, no hi ha futur. Aquí es tanca la crònica d'aquesta transformació, desconexem per complet com és el perfil social dels nous habitants.

—Com veu el futur del Xino?

—Complicat, molt complicat. Com proposo en la llegenda inicial de la pel·lícula, el Xino és un barri que neix i mor amb el segle XX. L'han arrasat. La meua pel·lícula intenta servir de contrainformació enfront de la informació mediatitzada de les televisions i els mitjans de comunicació en general. Al Xino s'ha aplicat una política que en el segle XIX es denominava d'“higienització”, amb un objectiu molt clar: eliminar els

carrerons i els racons, aquells quatre carrerons foscos on abans es podien reunir quatre obrers a conspirar. Actualment, tots els projectes d'urbanització de Barcelona inclouen grans avingudes i bulevards. Suprimir aquests racons mal il·luminats, perquè és als racons on hi ha la merda i la brutícia. Precisament, jo em vaig interessar per aquests racons, per aquesta “brutícia”, que diuen a l'administració. Precisament, són aquests racons els que generen una morfologia humana singular i característica. Sense aquests racons, on anirà a aturar-se la gent?... Però, tot i estar centrada al Xino, *En construcció* no és una pel·lícula localista, sinó que pot interessar de la mateixa manera japonesos, alemanys o italians.

Manuel Valencia